

טכנולוגיה מעורבת הייתה גדולה מירידת הסחר במוצרי טכנולוגיות עילית ומסורתית. בחינה מדוקדקת יותר התבססה על נתוני הסחר והרכב היצוא של כ-60 מדינות. הבדיקה מאשרת כי מדינות הנהנות מיתרון יחסי במוצרי טכנולוגיה עילית נפגעו במוצע פחות ממדינות אחרות²².

אחד המאפיינים של המשק הישראלי הוא התמחותו בייצור ויצוא של מוצרים עתירי טכנולוגיה עילית. שאלה היא אם מאפיין זה קשור למתנתות היחסית של פגיעת המשבר במשק הישראלי. איור ב'-5 מציג את סך הסחר העולמי לפי העצימות הטכנולוגית. מהאיור עולה כי הפגיעה בסחר העולמי הקיפה את כל רמות העצימות הטכנולוגית, אך במידות שונות. ניתן לראות כי ירידת הסחר במוצריהן של תעשיות הטכנולוגיה המעורבת הייתה חמורה יותר מאשר בתעשיות הטכנולוגיות העילית והמסורתית. הסיבה לכך נעוצה בענפים כרייה, חציבה, זיקוקי נפט, כימיקלים ודשנים, הנכללים בתעשיות המעורבות: מחיריהם של אלה עלו בקצב מואץ במהלך המחצית הראשונה של 2008, והדבר הביא לעלייה מואצת של סך הערך הנסחר בהם; באוגוסט

²² שתי בדיקות נוספות, שבחנו את הקשר בין הסחר לשינויים בשער החליפין הריאלי ובין הסחר לסיווג היצוא לפי שימושים (חומרי גלם, מוצרי הון, מוצרים בני קיימא ואחרים), לא העלו קשר מובהק.

ועדת הלוי - 2006, ועדת נתניהו²⁰ - 1990 ואחרות). רישום הנתונים האלה חיוני לבחינת תמונת המצב הנוכחית של היצע השירותים הניתנים על ידי רופאים בישראל, ולתכנון התקנים הנחוצים וצעדי מדיניות עתידיים. ההיערכות למניעת מחסור ברופאים מצריכה בראש וראשונה בחינה מדוקדקת של היצע שירותי הרופאים. צעדי מדיניות אפשריים להתמודדות עם מחסור עתידי ברופאים הם ניצול יחסי הגומלין והממשקים בין מקצועות הבריאות לצורך שינוי הרכב כוח האדם המטפל בלי לפגוע באיכות הטיפול, הרחבת מסגרות ההכשרה של רופאים והשפעה על פיזורם הגיאוגרפי של הרופאים.

המשבר הכלכלי וצניחת הסחר הבין-לאומי²¹ – השלכות על המשק הישראלי

- מאוגוסט 2008 ועד פברואר 2009 צנח הסחר העולמי בכ-40 אחוזים. גם היצוא הישראלי צנח באותה תקופה, אך בשיעור מתון יותר - כ-30 אחוזים.
 - בבדיקה של הקשר בין הרכב היצוא לשינוי ביצוא ב-60 מדינות נמצא כי היצוא של מדינות בעלות יתרון יחסי במוצרי טכנולוגיה עילית נפגע פחות במהלך המשבר.
 - הירידה החדה בסחר העולמי נבעה מהמשבר העולמי, שהחמיר בסוף השנה, ומהתנפצות בועת מחירים בתעשיות המעורבות.
 - ביטוי להתנפצות בועה זו ניתן לראות בעובדה שפגיעתו של המשבר העולמי בתעשיות המעורבות גבוהה משמעותית מן הפגיעה בתעשיות הטכנולוגיה העילית ובתעשיות המסורתיות. דוגמה בולטת לכך היא התנפצות הבועה בתעשיית הדשנים.
- באוגוסט 2008 ירד הסחר העולמי בכ-10 אחוזים. הצניחה נמשכה בחודשים הבאים, ובין אוגוסט 2008 לפברואר 2009 התכווץ הסחר ב-38 אחוזים (איור ב'-4). היצוא של ישראל ירד באותה תקופה ב-28 אחוזים. בניתוח דלהן אנו בודקים אם הרכב היצוא של המשק הישראלי, ובפרט התמחותו ביצוא טכנולוגיה עילית, הם שהקטינו את הפגיעה ביצוא הישראלי, יחסית לסחר העולמי. בדיקה ראשונית מלמדת שהירידה בסחר העולמי של מוצרים המסווגים כמוצרי

²⁰ ש' נתניהו, (1990), דוח ועדת החקירה הממלכתית לבדיקת תפקודה ויעילותה של מערכת הבריאות בישראל, ירושלים.

²¹ הנתונים המשמשים בדיון זה נאספו מהמקורות הבאים: IMF, BLS, UN, ECB, OECD והלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

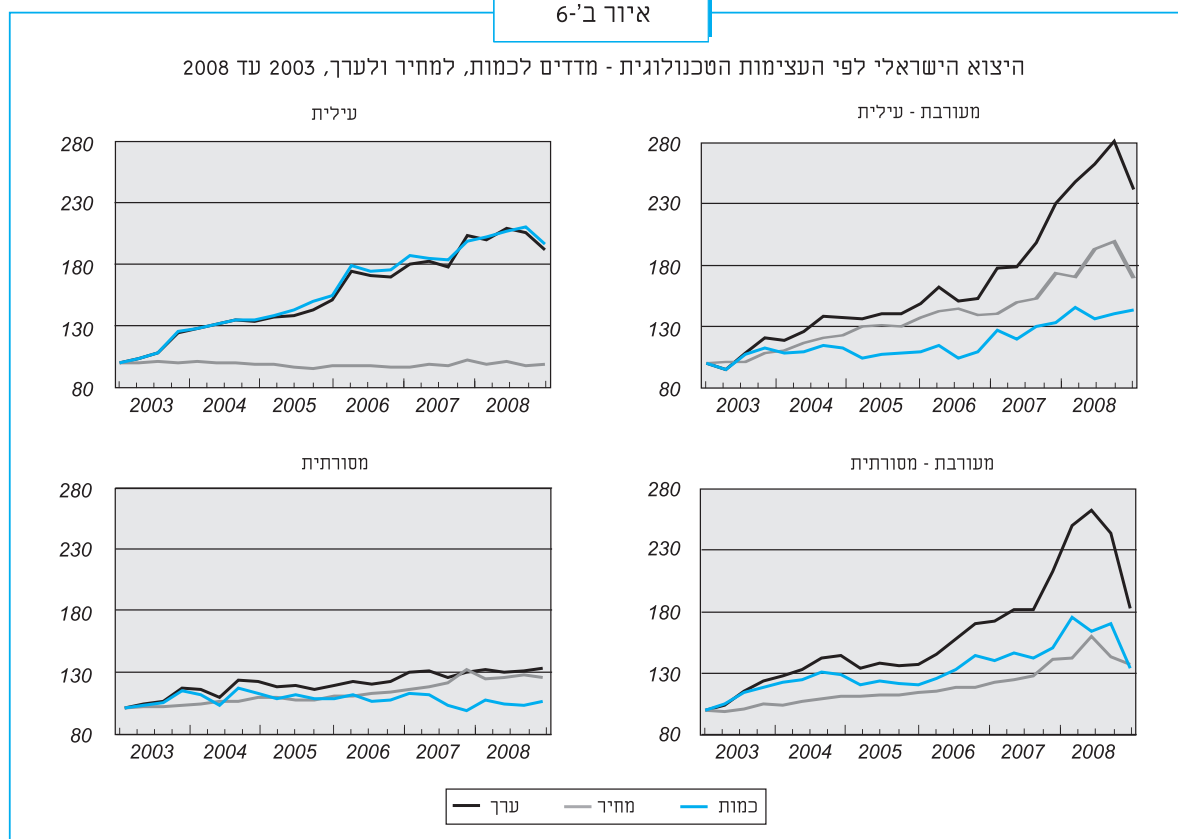
איור ב'5

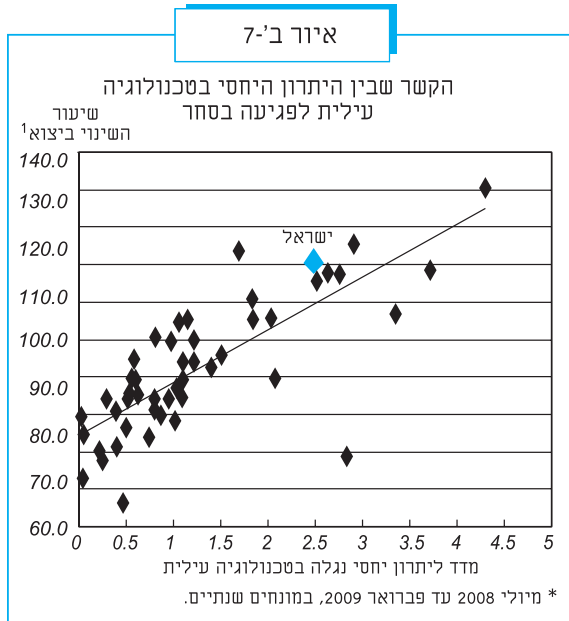
2008 החלה ירידה של מחיריהם²³, ומאוחר יותר, לקראת נובמבר - גם ירידה בכמותם.

את ההשלכות הישירות של ההתפתחויות בעולם על המשק הישראלי ניתן לראות באיור ב'6, המציג את הסחר הישראלי על פי העצימות הטכנולוגית, ובכל עצימות - לפי הערך, הכמות והמחיר. האיור מציג את התפתחות מחיריהם של מוצרי התעשיות המעורבות, ובפרט את עלייתם המואצת במחצית הראשונה של 2008, שבמקביל לה עלה ערך היצוא הישראלי שלהן בקצב מואץ. עוד ניתן לראות כי לא הייתה בתקופה זו התפתחות חריגה במחירי סחורותיהן של תעשיות הטכנולוגיות העילית והמסורתית. ירידת הסחר במחצית השנייה של 2008 תאמה גם היא את ההתפתחויות בעולם: היצוא של התעשיות המעורבות צנח בשיעור של כ-25 אחוזים, לעומת ירידות מתונות יותר

איור ב'6

²³ מבוסס על נתוני ה-IMF אודות מחירי סחר החוץ של חומרי אנרגיה וכימיקלים.

**פער השכר בין גברים לנשים עם הצטרפותם
למינהל הציבורי בשנים 1990 עד 2008**

- משנת 1999 נבלמה המגמה של סגירת פער השכר בין גברים לנשים (בעלי מאפיינים דומים) בעת הצטרפותם לעבודה במינהל הציבורי.
- מתחילת העשור פער השכר לטובת הגברים נותר יציב יחסית, ברמה של כ-7 אחוזים.
- אחת הסיבות להתפתחויות האמורות היא ירידה עקבית – בשנים 1990 עד 2002 – של שיעור המצטרפים למינהל הציבורי בדירוג האחיד (הכולל עיסוקי מינהלה, פקידות ותחזוקה), שבו הפער בשכר בין גברים לנשים גדול יחסית. ירידה זו נפסקה אחרי 2002.

בחינת התפתחות השכר הממוצע של העובדים הצעירים (מתחת לגיל 30) שהצטרפו למינהל הציבורי²⁶ - במשרה מלאה בלבד²⁷ - מאז 1990 ועד 2008 מלמדת כי לאחר הצטמצמות פער השכר הממוצע בין גברים לנשים עם הצטרפותם לעבודה במינהל זה בשנים 1990 עד 2001 עד

בתעשיות הטכנולוגיות העילית והמסורתית. עוד מראים איורים אלו כי במהלך 2008 הירידה ביצוא התעשייה המעורבת-עילית נבע כולו מירידת המחיר, שכן כמות היצוא הוסיפה לעלות. לעומת זאת נמשכה העלייה הכמותית בתעשייה המעורבת-מסורתית רק עד הרביע השלישי, ואז החלה בה ירידה.

כדי לבדוק אם יש קשר בין הרכב הסחר הישראלי לפגיעה הפחות חמורה בו נבנה מדד ליתרון יחסי²⁴ לפי העצמות הטכנולוגיות²⁵ – עילית, מעורבת עילית, מעורבת מסורתית ומסורתית. היתרון היחסי נותן ביטוי להתמחות המשק באותו שוק, או לחשיבותו של שוק/מוצר זה למשק. המדד ליתרון היחסי חושב כאן כחסס בין שיעור היצוא של מוצר מאחד הסוגים בסך היצוא של המדינה ובין השיעור הממוצע בעולם. לשם המחשה: יצוא הטכנולוגיה העילית בארץ מהווה כ-50 אחוזים מהיצוא הישראלי, לעומת כ-25 בממוצע בעולם, ועל כן המדד ליתרון היחסי יקבל ערך 2. אם ההבדלים בהתפתחויות בין המוצרים נובעים מזעזועי ביקושים שונים, הדבר ישליך על הסחר של המדינות בהתאם להתמחותן. בפרט: עקב צניחת המחירים בתעשיות המעורבות נצפה למצוא שהיצוא של מדינות המתמחות במוצרי טכנולוגיה עילית או מסורתית נפגע פחות מאשר היצוא של מדינות המתמחות במוצרי תעשיות מעורבות.

מדדי היתרון היחסי משמשים כאן לאמידת הירידה ביצוא במדינות השונות. מהאמידה עולה כי ירידתו במדינות בעלות יתרון יחסי בטכנולוגיה עילית אכן הייתה חמורה פחות מהירידה ביתר המדינות, וככל שהיתרון היחסי בטכנולוגיה עילית גבוה יותר הירידה ביצוא נמוכה יותר (איור ב'-7). באמידה - השיעור הממוצע של הירידה בסחר בכל המדינות התבטא בקבוע שלילי מובהק; מתינותה היחסית של הפגיעה ביצוא של המדינות הנהנות מיתרון יחסי בטכנולוגיה עילית התבטאה במקדם חיובי מובהק, שקיזז את השפעת הקבוע השלילי. מתינותה היחסית של ירידת היצוא במוצרי טכנולוגיה עילית מוסברת במתינותה היחסית של ירידת הביקושים למוצרים אלו.

²⁶ המנהל הציבורי כולל את עובדי מדינה בעיקר במשרדי הממשלה ונציבות שירות המדינה ואינו כולל את אנשי הצבא, המורים ועובדי הרשויות העירוניות.

²⁷ כך על פי הרישום; אין בנתונים מידע על מספר שעות העבודה של העובדים.

²⁴ לפירוט על בניית המדדים ראו: דוח בנק ישראל לשנת 2008 פרק מאזן התשלומים, תיבה ז'-1.

²⁵ סיווג נוסף נבנה בהתאם לשימושים (BEC), אך לא נמצאו בו הבדלים מובהקים.